

GENREPEDAGOGIK – ARBETA MED SPRÅKET PARALLELLT MED DIN VANLIGA UNDERVISNING

Kontaktpersoner:

Åsa Sebelius asa.sebelius@stockholm.se

Målgrupp:

Alla undervisande lärare i år 1-9 oavsett ämne.

Alla lärare måste ta ansvar för att eleverna lär sig svenska och det krävs en medveten undervisning om hur text och språk används i olika sammanhang. Alla skolämnena har ett speciellt språk.

Beskrivning av utvecklingsarbetet

Många elever i skolan idag har annat modersmål än svenska och har inte skolspråket som vi förväntas av dem. Detta ställer stora krav på att alla lärare ska arbeta språkutvecklande i sina ämnen. De behöver verktyg för att klara av att arbeta med alla texttyper som de möter. Det svenska språket är viktigast i skolan. Det är på det som den nya kunskapen presenteras och det är med hjälp av det som eleverna ska visa vad de kan. Om de inte behärskar detta har de inte en chans. Genrepedagogiken är en av flera metoder och förhållningssätt som ger lärarna ett verktyg för att arbeta språkutvecklande. Det är en nyutvecklad metod som ursprungligen kommer ifrån Australien och som används framgångsrikt i flerspråkiga miljöer runt om i världen. Genrepedagogiken handlar om att eleverna lär sig om språket samtidigt som de lär om ämnesområdet som de arbetar med. När eleverna läser ett ämne tillägnar de sig även kunskaper om hur språket är uppbyggt och vad för sorts text som de möter. Arbetet pendlar mellan språkets innehåll och funktion och dess form och konstruktion. Från helhet till delar och tillbaka igen. Genrepedagogiken handlar också om att ge eleverna ord och begrepp för att kunna tala om språk och om språkanvändning, ett metaspråk. Detta arbetssätt är väldigt grundligt och tar tid men det lönar sig. Om man arbetar sig snabbt igenom en text får eleverna en ytkunskap men om man jobbar mer grundligt och noggrant lär de sig själva att konstruera en text och de får ett redskap att arbeta vidare med på egen hand. Med detta arbetssätt utnyttjar eleverna varandras erfarenheter och kunskaper. En stor vinst är att alla vågar fråga eftersom undervisningen går ut på att ta reda på. De lär sig även att föra anteckningar, söka efter fakta i textmassa och sammanfatta och tolka information.

Förslag på upplägg

”Gör det något om hypotesen blir fel?” (Pojke i år 5)

Om du vill bli inspirerad i hur du kan arbeta praktiskt med genrepedagogik är du välkommen till Grimstaskolan. Under en workshop visar vi dig exempel på temaområden, textövningar och berättar om vad genrepedagogiken går ut på. Vi avslutar med att titta på ett TV-avsnitt ur en serie som heter ”Barn av sitt språk” där vi också kan se hur man kan planera och genomföra ett avsnitt med hjälp av genrepedagogik.

Måndagar

15.00-16.00 Presentation av genrepedagogik och hur man kan arbeta praktiskt

16.00-16.15 Kaffe och smörgås

16.15-17.00 Film och diskussion

Grimstaskolan är en F-9 skola där elevunderlaget ändrats de senaste 10 åren från att tidigare vara ca 30 % med elever som har svenska som andraspråk till dagens ca 75 %. Många lärare trivs bra här och har jobbat länge på skolan men kände att undervisningen behövde ändras för att kunna möta alla elevers behov. Hela personalgruppen läste då ”Stärk, språket, stärk lärandet” av Pauline Gibbons och hade pedagogiska träffar kring ämnet. På vår inspirationsplats kommer vi även att gå igenom cirkeln för undervisning och lärande (cirkelmodellen) som är en central del av genrepedagogiken. Cirkeln är indelad i fyra faser som ett kretslopp, där det ständigt pågår en interaktion mellan lärare, elever och ämne. I skolan används huvudsakligen sex olika textgenrer. Dessa är argumenterande text, förklarande text, beskrivande text, narrativ text, återgivande text samt instruerande text.

Inför ett nytt arbetsområde måste man gå igenom vilka texter som berör alla elever oavsett vilket land de kommer ifrån. Vilka språkliga krav ska ställas? Hur ska undervisningen organiseras? Arbetsområdet måste alltid vara angeläget för eleverna.

Vad är ni stolta över?

Eleverna är ofta nöjda och stolta över sina egna texter när arbetsområdet är slut. De säger att de lär sig mycket svenska och att det går lättare att skriva. De diskuterar och vänder och vrider på orden. De vet vad som förväntas av dem och de kan känna sig mer trygga och säkra på hur de ska skriva.

Utvecklingsarbetet

Vi har fått ett verktyg där vi kan arbeta med alla sorters texter för att förbereda eleverna på bästa möjliga sätt. Vi har pedagogiska träffar där vi diskuterar hur vi kan arbeta språkutvecklande i alla ämnen och det har visat sig att eleverna på Grimstaskolan klarar sig mycket bra på gymnasiet.

Pedagogisk dokumentation

Många elever i skolan idag har annat modersmål än svenska och har inte skolspråket som vi förväntas av dem. Detta ställer stora krav på att alla lärare ska arbeta språkutvecklande i sina ämnen. De behöver verktyg för att klara av att arbeta med alla texttyper som de möter. Det svenska språket är viktigast i skolan. Det är på det som den nya kunskapen presenteras och det är med hjälp av det som eleverna ska visa vad de kan. Om de inte behärskar detta har de inte en chans. Genrepedagogiken är en av flera metoder och förhållningssätt som ger lärarna ett verktyg för att arbeta språkutvecklande. Det är en nyutvecklad metod som ursprungligen kommer ifrån Australien och som används framgångsrikt i flerspråkiga miljöer runt om i världen. Genrepedagogiken handlar om att eleverna lär sig om språket samtidigt som de lär om ämnesområdet som de arbetar med. När eleverna läser ett ämne tillägnar de sig även kunskaper om hur språket är uppbyggt och vad för sorts text som de möter. Arbetet pendlar mellan språkets innehåll och funktion och dess form och konstruktion. Från helhet till delar och tillbaka igen. Genrepedagogiken handlar också om att ge eleverna ord och begrepp för att kunna tala om språk och om språkanvändning, ett metaspråk. Detta arbetssätt är väldigt grundligt och tar tid men det lönar sig. Om man arbetar sig snabbt igenom en text får eleverna en ytkunskap men om man jobbar mer grundligt och noggrant lär de sig själva att konstruera en text och de får ett redskap att arbeta vidare med på egen hand. Med detta arbetssätt utnyttjar eleverna varandras erfarenheter och kunskaper. En stor vinst är att alla vågar fråga eftersom undervisningen går ut på att ta reda på. De lär sig även att föra anteckningar, söka efter fakta i textmassa och sammanfatta och tolka information.

I skolan används huvudsakligen sex olika textgenrer: argumenterande text, förklarande text, beskrivande text, narrativ text, återgivande text, samt instruerande text.

Cirkeln för undervisning och lärande (cirkelmodellen) är indelad i fyra faser som ett kretslopp, där det ständigt pågår en interaktion mellan lärare, elever och ämne. Innan du sätter igång med fas 1 måste du hitta ett arbetsområde som måste vara angeläget för eleverna. Ställ dig frågorna: Vilka texter berör alla elever oavsett vilket land de kommer ifrån? Hur ska vi arbeta? Vilka språkövningar ska användas? Vilka språkliga krav ska ställas på eleverna? Hur ska undervisningen organiseras? Ska de jobba i par, enskilt eller i grupper? Eleverna måste alltid få skriva inom alla områden. Tänk på att utmana eleverna! De ska inte arbeta med enklare texter utan man ska välja de svåra och de som man brukar jobba med. Arbeta aktivt och noggrant med svårigheterna som finns. Det är i situationer med höga krav och mycket stöttning som eleverna lär sig bäst. De ska flyttas ett steg upp och bli duktigare. Tänk på att det tar tid att arbeta på detta vis så vissa saker kanske ni inte hinner med men ni vinner så mycket annat. Ta hjälp av varandra på skolan med texter och erfarenheter.

Fas ett är mycket viktig och tar mycket tid varje gång. Här bygger man upp kunskapen kring ämnesområdet som man ska arbeta med och går igenom de begrepp och ord som ingår. Man sätter igång elevernas tänkande och har eleverna inte bakgrundkunskaper kommer det att visa sig i den egna texten. Använd många bilder. Fokus ligger på ämnesstoffet, att samla information och ge många tillfällen till att tala, lyssna, läsa och arbeta med text. Övningar: expert-/hemgrupper, tankekarta, samla frågor och info på blädderblock, samla ämnesrelaterade ord, läsa texter, övningar före och efter läsning, internet, film, intervju,

Fas två är oerhört viktig för att eleverna själva sedan ska kunna producera en egen text. Denna fas går snabbare ju mer vana eleverna blir med arbetssättet. Här tittar man på syfte, strukturen och de språkliga dragen av texterna som man möter. Eleverna analyserar texterna tillsammans med läraren. Texten ”plockas isär” och man studerar de olika bitarna tillsammans. Använd OH, storbild, lek, övningar och samtal kring textens struktur. När har du sett den här typen av text? Hur känner du igen den? Vilket syfte har den? Vilka språkliga drag? I vilket ämne kan man hitta en sådan här typ av text?

Övningar: Lägg meningar i rätt följd, dictogloss, lucktext.

Fas tre: Här skriver läraren och eleverna en text tillsammans. Läraren guidar genom att tänka högt men eleverna ger förslag och kommer med idéer och man diskuterar förbättringar av texten. Det är här man skapar en förebildstext. Frågor som man kan ställa: Hur ska jag börja? Vad skriver jag sedan? Hur ser grammatiken ut? Kan någon komma på ett annat ord? Denna text är mycket viktig eftersom eleverna har använt ord som de själva

Fas 4: Här skriver eleverna sin egen text. De kan arbeta själva, två och två eller i en liten grupp beroende på kunskapsnivå. De måste vara mogna för att skriva själva eftersom det är viktigt att de inte misslyckas eftersom självförtroende är en viktig del av språkinläringen. Till hjälp har eleverna sina anteckningar, böcker och matriser. Läraren finns alltid med i bakgrunden som ett stöd. En viktig sak att tänka på är att det alltid måste finnas en mottagare för texterna eftersom det är det som är nyckeln till att få eleverna engagerade i sitt textarbete.

I genrepdagogen är språkets form underordnat funktionen. Det viktigaste är vad man vill kommunicera med texten men grammatik och även stavning är dock viktigt för att förstå vad man vill kommunicera så därför kan man inte säga att formen inte är viktig.

Tips på litteratur

Gibbons, P. (2010), *Lyft språket, lyft tänkandet. Språk och lärande*. Stockholm: Hallgren & Fallgren

Gibbons, P. (2006), *Stärk språket, stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren

Bjar, L (red) . (2006), *Det hänger på språket*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, B. & Sandell Ring. (2010), *Låt språket bära. Genrepdagogen i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgre